

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU
FOREIGN ECONOMIC RELATIONS BOARD

study in turkey

EĞİTİM EKONOMİSİ İŐ KONSEYİ
HIGHER EDUCATION BUSINESS COUNCIL

DEİK / Eğitim Ekonomisi İŐ Konseyi (EEİK)

Uluslararası Öğrenci Temini Çalıştayı SONUÇ RAPORU

İstanbul, Eylül 2012

Uluslararası Öğrenci Temini Çalıştayı Sonuç Raporu

DEİK Yayınları: 783-2012/6-c2

Odaktaki Ülkeler, Sektörler ve Fırsatlar Serisi

ISBN: 978-605-5979-16-4

YASAL UYARI

Bu çalışmadan yapılacak alıntılarda (ktibaslarda) 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri kanununun 35'inci maddesinde öngörülen şartlara uyulmalıdır. DEİK Genel Sekreterliği'nin yazılı izni alınmaksızın çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz.

Her hakkı saklıdır © Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu 2012

Bu raporda yer alan bilgiler Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) tarafından güvenilir olduğuna inanılan kaynaklardan elde edilmiştir. Bununla beraber, bu çalışmada kullanılan kaynaklardaki hata ve eksikliklerden ve bu yayındaki bilgilerin kullanılması sonucunda DEİK üyelerinin veya üçüncü kişilerin uğrayabilecekleri doğrudan ve/veya dolaylı zararlardan, kâr yoksunluğundan veya manevi zararlardan dolayı DEİK hiçbir şekilde sorumlu tutulamaz.

DEİK / Eğitim Ekonomisi İş Konseyi (EEİK)

**Uluslararası
Öğrenci Temini Çalıştayı
SONUÇ RAPORU**

İstanbul, Eylül 2012

BAŞKAN'IN MESAJI

Avrupa'nın altıncı büyük ekonomisi olan ve Çin ve İtalya arasındaki en büyük serbest piyasa ekonomisine sahip olan Türkiye ekonomik büyüklüğü, zengin insan kaynağı ve sahip olduğu stratejik derinlik ile bir merkez ülke konumundadır. Türkiye bir diplomasi, ticaret, üretim, lojistik merkezi haline gelirken aynı zamanda bir küresel eğitim merkezi haline gelebileceğini düşünüyorum. Nitekim, yaşadığımız dönemde Türkiye gibi yükselen piyasa ekonomileri küresel ekonominin cazibe merkezleri haline gelirken Türkiye'nin üniversitelerinin de cazibesi artmaktadır. Türkiye'nin bölgesel rolü ve küresel profili arttıkça Türk üniversitelerinden beklentiler de artmaktadır. Türkiye nasıl ki Hindistan'dan İtalya'ya kadar olan bölgenin en büyük sanayi gücü, bu bölgedeki en geniş demokrasi ise, aynı şekilde üniversiteleri ile de bu bölgenin akademisyenleri ve öğrencileri içinde bir cazibe merkezi olmalıdır.

Türkiye 2023 yılında 500 milyar dolar ihracatı yaparak dünyanın en büyük ilk 10 ekonomisi arasına girmeyi hedeflerken bu hedeflere ulaşmak için sanayi ihracatına ilaveten hizmet ihracatını da arttırması bir zorunluluktur. Yıllık yaklaşık olarak 100 milyar Amerikan Doları tutarında bir ekonomik değer üreten küresel yüksek eğitim pazarındaki arz hareketliliği Türk üniversiteleri için yeni imkanları ve fırsatları beraberinde getirmektedir.

Uluslararası yüksek öğrenim piyasası yeniden şekillenirken Türkiye sahip olduğu coğrafi konum ile uluslararası yükseköğretim pazarında gelişen yükseköğretim bölgeleri ile komşudur; yeni talep coğrafyaları ile coğrafi ve psikolojik yakınlıktadır. Türkiye'nin bu bölgelerle olan kültürel ve sosyal yakınlığı bir bölgesel yükseköğretim çekim alanı oluşturması için gereken asgari koşulları sağlamaktadır. Öte yandan, Avrupa ve Batı ülkelerine göre Türkiye'nin yükseköğretim harçları ve ek maliyetler açısından daha rekabetçi olması da önemli bir cazibe unsurudur.

Yeni talep bölgelerinin ortasındaki Türkiye, artan cazibesi ile küresel yüksek öğrenim piyasasının dinamiklerini en iyi şekilde tahlil etmeli ve artan talebi en iyi şekilde değerlendirmelidir. Bunun için, 2023 hedefimizin üniversitelerimizde ortalama % 10 uluslararası öğretim üyesi, % 5 uluslararası öğrenci olması gerektiğini düşünüyorum.

Şüphesiz ki, üniversitemiz bu hedefe iş dünyası, DEİK Eğitim Ekonomisi İş Konseyi, ilgili bakanlıklarımız ve Yüksek Öğretim Kurulu arasındaki koordinasyon ve işbirliği ile oluşturulacak uluslararası öğrenciyi teşvik eden politika ve uygulamalarla ulaşabilecektir.

DEİK Eğitim Ekonomisi İş Konseyi ilgili tüm kurumların katılımıyla gerçekleştirdiği çalıştayda ülkemizin küresel yüksek eğitimde bir cazibe merkezi haline gelmesi için ihtiyaç duyulan yasal, mali ve idari yapıyı, alınması gereken önlemleri katılımcılık ve şeffaflık esasıyla ortaya koydu. Çalıştayda geniş bir katılıma ortak akli çalıştırıldı, sorunlar ortaya konuldu; çözüm önerileri, çözüm için kurumların üzerine düşen görevler hep birlikte belirlendi.

Bu çalıştayda ortaya çıkan ve tüm ilgili taraflar ile paylaştığımız bulguların ve tavsiyeler setinin ülkemizin küresel yüksek eğitimde bir cazibe merkezi olması için ihtiyaç duyulan stratejiye bir zemin oluşturacağını düşünüyorum.

Ülkemizin yarışmacı ve kaliteli eğitim veren, dünya sistemine entegre olmuş, özerk üniversiteleri ile küresel yüksek öğretimde bir cazibe merkezi olması dileğiyle.

M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU

Başkan

TOBB/DEİK

İCRA KURULU BAŞKANI'NIN MESAJI

Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK), 1988 yılında Türk iş dünyasının dış dünya ile ilişkilerini geliştirmek ve Türk şirketlerinin küresel ekonomiye entegrasyonuna katkıda bulunmak amacıyla kurulmuştur. Türkiye 1980'lerde başlayan liberalleşme ve dışa açılma sürecinin bir sonucu olarak uluslararası ticaret alanında önemli aktörlerden biri ve yabancı yatırımlar açısından cazip fırsatlara sahip bir ülke haline gelmiştir. Türkiye'nin geldiği bu noktada, 20 yılı aşkın süredir Türkiye'nin küresel pazarlara entegrasyonu için çalışan DEİK'in büyük bir payı vardır.

DEİK, ülkemizin küresel değer zincirinde hızla ilerleyerek ülkemizin refah düzeyinin artması için her türlü çabayı desteklemekte; bunun için sahip olduğu yerel, ulusal, bölgesel ve küresel network ile tüm gücüyle çalışmaktadır.

DEİK olarak, ülkemizin 2023 hedefleri doğrultusunda Türkiye'nin hizmet ihracatına daha çok önem vermesi gerektiği inancından yola çıkarak Türk üniversitelerinin küresel yüksek öğrenim piyasasında bir cazibe merkezi haline gelmesi için gayret gösteriyoruz. Bu amaçla DEİK bünyesinde üniversitelerimiz ile diğer ilgili kurum ve kuruluşlarından meydana gelen Eğitim Ekonomisi İş Konseyi'ni 2010 yılında kurduk.

Şüphesiz ki, Türkiye'ye daha fazla uluslararası öğrenci çekebilmemiz için üniversitelerimiz, iş dünyası, DEİK Eğitim Ekonomisi İş Konseyi, ilgili bakanlıklarımız, kamu kuruluşlarımız ve her şeyden önemlisi Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) arasında koordinasyon ve işbirliği tesis etmemiz gerekiyor. Bu işbirliği ile uluslararası öğrenciyi teşvik eden politikaların tasarlanması ve uygulaması gerekiyor.

DEİK Eğitim Ekonomisi İş Konseyi Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu bu politikaların tasarlanması için YÖK'ten, Emniyete, Dış İşleri Bakanlığı'ndan İç İşleri Bakanlığı'na, üniversitelerimizden Çalışma Bakanlığı'na ilgili tüm tarafları bir araya getiren geniş katılımlı bir çalıştay düzenledi. DEİK Eğitim Ekonomisi İş Konseyi tarafından düzenlenen bu çalıştayın çıktılarını iş dünyasının, üniversitelerimizin, siyaset yapıcılarının ve kamuoyunun dikkatine sunmaktayız. Amacımız, Türkiye'nin küresel yüksek öğrenim piyasasında bir cazibe merkezi haline gelerek hak ettiği payı almasıdır.

Bu çalışmanın ülkemizin ihtiyacı olan kapsamlı bir uluslararası öğrenciler stratejisinin geliştirilmesi ve uygulanması için önemli bir referans kaynağı olacağına inanıyorum.

Rona YIRCALI

İcra Kurulu Başkanı
DEİK

İŞ KONSEYİ BAŞKANI'NIN MESAJI

DEİK bünyesinde faaliyet gösteren Eğitim Ekonomisi İş Konseyi, Türkiye'nin uluslararası bir yükseköğretim merkezi olması amacıyla çalışmalar yürütmek üzere kurulmuştur. Bu amaç, Türkiye'de sunulan yüksek kalitedeki eğitim hizmetlerinin uluslararası camiada hak ettiği yeri alması için çalışmalarda bulunmak, Türkiye'yi yükseköğretimde bir "cazibe merkezi" hâline dönüştürmek ve yükseköğretim sektörü adına çalışmalar yapmak ve faaliyetler düzenlemektir.

Hedefimiz, Türkiye'de sunulan yükseköğretim hizmetlerini uluslararası pazarlarda tanınır hâle getirmek ve başta bölge ülkeleri olmak üzere, uluslararası eğitim talebini Türkiye'ye yönlendirmek için gerekli alt yapıyı tüm paydaşlarca yüksek düzeyli bir işbirliği içerisinde oluşturmaktır.

DEİK / Eğitim Ekonomisi İş Konseyi, bugün Türkiye'de yükseköğretim sektöründe yapılanmış en geniş platform olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

Gelinen nokta itibariyle, bugün dünya çapında 160 milyar \$'a ulaşan uluslararası öğrenci hareketliliği, UNESCO tahminlerine göre, 2020 yılında 7 milyona ulaşacak yükseköğretimdeki uluslararası öğrenci sayısı ile beraber 280 milyar \$'lık bir bütçeye tekabül edecektir. Bu önemli ekonomik gelirden Türkiye gibi önemli, yükseköğretim sektöründe donanımlı ve bölgesel güce sahip bir ülkenin hak ettiği payı alması gerekmektedir.

DEİK / Eğitim Ekonomisi İş Konseyi tarafından 3 Eylül 2012 tarihinde düzenlenen "*Uluslararası Öğrenci Temini Çalıştayı*", uluslararası öğrenci temininde üniversitelerimizin, kamu kurumlarının ve diğer bütün paydaşlarımızın ne gibi çalışmalar yapabileceğini analiz ederek, elde edilecek sonuçları bir rapor hâlinde ilgili kurumlarla paylaşmayı amaçlamıştır.

Günümüzde ülkeler, hükümetler ve kişiler, öğrencilerin ufuklarının genişlemesini ve yaşadığımız dünyanın ortak dil, kültür ve iş yapma metotlarını daha iyi anlayıp öğrenmelerini sağlamak üzere yükseköğretime verdikleri önemi artırmışlardır. Bunun gereğini yapmak amacıyla DEİK / Eğitim Ekonomisi İş Konseyi olarak bizler de ülkemizi dünya yükseköğretim sektöründe önemli rol sahibi ülkeler arasına taşımak üzere proje ve çalışmalarımızı iki senedir çok yoğun bir şekilde yürütmekteyiz. Bu sebeple ülkemizin yükseköğretim sektörünü, imkân ve yeteneklerimizi birleştirerek hep birlikte dünyaya sunmanın gururu içindeyiz.

Bizlerden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen başta Sayın Rifat HİSARCIKLIOĞLU olmak üzere, tüm DEİK yetkililerine, bizleri bu önemli çalıştayda yalnız bırakmayarak önemli desteklerini veren tüm kamu kurumlarına ve tabii tüm çalışmalarımızda asıl emeği geçen değerli DEİK üyesi Mütevelli Heyet Başkanlarına, Rektörlerimize ve akademisyen dostlarımıza katılımlarından ve çok değerli görüşlerini bizlerle paylaşmalarından dolayı minnettarız.

Çalıştay raporumuzun ülkemizin gelecekte yürüteceği Uluslararası Öğrenci Temini ve Hareketliliği çalışmalarında yol gösterici bir çalışma olarak tüm ilgili paydaşlara faydalı olmasını temenni ediyoruz.

Saygılarımla,

Dr. Mustafa AYDIN

DEİK / Eğitim Ekonomisi
İş Konseyi Başkanı

GİRİŞ

Kendi ülkesi dışına çıkarak farklı bir entelektüel birikime sahip olmak ve yeni dil öğrenme yaklaşımı geliştirmek son yıllarda artan küreselleşmenin getirdiği seyahat kolaylığı ve ülkeler arasındaki işbirlikleri dolayısıyla daha çekici ve tercih edilebilir bir yol olarak kendini göstermektedir. Ayrıca günümüzün sosyo-ekonomik yapısının gereksinim duyduğu esnek üretim ilişkileri ve bu gereksinimi karşılayamayan ve üstelik sürekli artan nüfusun işsizliği yükseltmesi nedeniyle eğitim talebinde farklı mecralar ve beklentiler doğmaktadır. Etkileşimin diğer kısmından bakıldığında ülkelerin akademik gelişim hızlarını artırmak, ekonomik getiri sağlamak ve dolaylı yoldan bu getirileri siyasi kazanıma çevirmek amacıyla eğitim ihracına ehemmiyetle eğildikleri görülmektedir. Üretim bazlı ekonominin ülkelerin kalkınmasında oynadığı rolün maliyetler dolayısıyla (özellikle gelişmiş ülkelerde) rekabete eskisi kadar açık olmadığı gerçeğiyle yüzleşildiğinde uluslararası eğitimin de bulunduğu hizmet ihracatı kalemlerine yapılan yatırım harcamaları ve geliştirme çalışmalarının ekonomiler üzerindeki destekleyici etkisi göze çarpmaktadır.

Küresel Yüksek Öğrenim, kaynak kullanımını ve dünya çapındaki ulusal öğretim kurumlarının yapısını etkileyen bir fenomen haline gelmektedir. Farklı bir ülkeye yüksek öğrenim görmek amacıyla seyahat eden öğrenci sayısı 2000 yılından beri yüzde 65'lik artışla 3.7 milyona ulaşmıştır. Bu rakamın 2020 yılında 7 milyona ulaşması beklenmektedir. Hareketlilikteki bu hızlı yükseliş son dönemlerde görülmesine rağmen uluslararası öğrenci hareketliliği çok da yeni sayılan bir anlayış değildir. Fakat değişen, bir ülkenin önde gelen gönderici olmasının yanında ev sahibi de olabilme şansının yüksekliğidir. Uluslararası öğrenci hareketliliğinden pay alma şansının bu denli artması 2000 yılı öncesi sayıca sınırlı gelişmiş ülkenin yaptığı öğrenci çekme çalışmalarının gelişmekte olan ülkelere kaymasına sebebiyet vermektedir. Ek olarak dünyadaki ekonomik dengelerin değişmeye başlaması sahneye yeni oyuncu olarak çıkanların bu yöne de kaynak ayırmasını sağlamıştır. Ülkeler göç politikalarını, başarı esasıyla ülkeye kabul üzerine kurarak burs ve teşvikler sağlamak yoluyla değer oluşturacak öğrencileri ülkeye kazandırmak şeklinde oluşturmaktadırlar.

Son yıllarda hizmet ihracatının popülerliğinin artması dolayısıyla gelişmekte olan ülkeler de yaptıkları yatırımlarla (ortak araştırma merkezleri, üniversite işbirlikleri v.b.) pastadan daha fazla pay alma çabası içindedirler. Ayrıca üniversiteler uluslararası akademik hareketlilik ve öğrenci değişimini bilgi paylaşımı, entelektüel yapı inşası hedefinde önemli kazanımlar sağlayacak materyaller olarak görmektedir. Bunların yanında uluslararası eğitim sektörünün genişlemesi, güçlü biçimde beslenen ulusal eğitimin uluslararasılaştırılması, yerel ekonomileri güçlenen ülkelerin odağının kayması dolayısıyla uluslararası öğrencilere çekici gelen ülke sayısının artması ve sanal ve uzaktan eğitim olanaklarının artışı gibi faktörler sektörü rekabete açık ve pastadan pay alan oyuncu sayısı daha fazla hale getirmektedir. Söz konusu hizmet sektörü olarak görülen eğitim ihracatının etkili biçimde uluslararası öğrencilere aktarılabilmesi adına ülkenin çekiciliğinin artırılması için yapılan tanıtım faaliyetleri ve eğitim kalitesinde yükselişin yanısıra ülkeye gelmeye aday uluslararası öğrencinin ihtiyacı olan resmi prosedürü tamamlayabilmesinde sürat de etkinin

artırılmasına yardımcı olmaktadır. Bu noktada söz konusu ülkenin resmi kurumlarının gerekli düzenlemeleri yapması gerekmektedir. Bunun için sektörün laboratuvarında görev yapanların aksayan noktaları belirlemesi önem taşımaktadır. Zira konuya objektif bir bakış açısı sağlanması ve sürecin başlatılması iki önemli faz olarak nitelendirilebilmektedir.

2011 yılında kurulan ve Türkiye'nin uluslararası öğrenciler için bir "cazibe merkezi" haline gelmesi amacıyla kamu kurum ve kuruluşları, STK'lar ve yüksek öğretim kurumları nezdinde çalışmalarını sürdüren DEİK / Eğitim Ekonomisi İş Konseyi tarafından 3 Eylül 2012 tarihinde "Uluslararası Öğrenci Temini Çalıştayı" organize edilerek yukarıda bahsedilen sorunların anatomik ve morfolojik olarak analiz edilip ilgili kurumlara iletilmesi amaçlanmıştır.

Çalıştay 8 paralel oturumda görüşülen konuların bir çıktısını içermektedir. İlk sırada belirlenen "Tanıtım ve Markalaşma Oturumu" uluslararası yükseköğretim hareketliliğinden istenilen düzeyde fayda sağlayabilmek için birincil düzeyde öneme haiz olup ciddi biçimde üzerinde strateji geliştirilmesi gereken konuların başında gelmektedir.

İkinci sırada yer alan öğretim üyesi hareketliliği hususu çift yönlü faydayı amaçlayan, hem uluslararası öğrenciler için çekici bir nedenken aynı zamanda ülke eğitim sisteminin gelişmesi amacıyla da olmazsa olmazlardan biridir. Bu amaçla uluslararası bilim arzı sıralamasında üst sirlara çıkmanın mutual bir faydası olduğu önemli bir nokta olarak belirtilebilir.

Üçüncü sırada yer alan "Konaklama ve Ulaşım Oturumu" uluslararası yükseköğretim üç aşamada değerlendirilirse (ülkeye gelmeden önce, eğitim gördüğü süre, geri döndükten sonra) ikinci aşamanın önemli fiziki sorunları arasında yer alan kısmı oluşturmaktadır.

Dördüncü sırada yer alan "Uluslararası Yükseköğretimin Finansmanı Oturumu" konuyla alakalı devlet burslarının sağlanması ve mevcut olanların daha kapsamlı hale getirilmesi, üniversitelerin fiyat konusunda yaşadığı rekabet eşitsizliklerinin dengelenmesi gibi konular üzerinde fikirlerin biraraya getirilmesi amacıyla belirlenmiştir. Söz konu oturumda özel sektör ve devlet kurumlarına düşen görevlerin belirlenmesinin son derece yüksek bir öneme haiz olduğu belirtilebilir.

Beşinci olarak "İdari süreçler Oturumu" tamamıyla kamu otoritesinin tasarrufunda olan vize, oturum izinleri, çalışma izinleri v.b. konuların hızlı biçimde çözülebilmesi amacıyla çalıştayda yer almaktadır.

Altıncı olarak çalıştayda oturum başlığı olarak belirlenen "Denklik Mevzuatı" üniversiteler tarafından yürütülen, gelen öğrencilerin lise denklikleri ve Türkiye üniversitelerinin yurtdışındaki denklikleri konularını içermektedir. İlk kısım Türkiye içi kurumların yürüttüğü bir süreçken ikinci kısımda diplomatik girişimlerle Türkiye üniversitelerinin yabancı ülkelerde tanınması hususudur.

Yedinci sırada yer alan husus "Kültürel ve Sosyal Entegrasyon Oturumu" konuyla ilgili daha önce yapılan çalıştaylarla karşılaştırıldığında ilk defa incelenen bir konu olarak belirtilebilir. Ülkeye gelen uluslararası öğrencilerin aldığı eğitimin yanında yeni bir kültür tecrübesi yaşaması ve bundan menun kalabilmesinin temini amacıyla ilgili kurumlar arasında gerekli koordinasyonun sağlanması hedeflenmektedir.

Son sırada yer alan “İş Dünyası ile İşbirliği Oturumu” da konuyla ilgili yapılan çalışmalarda ilk defa detaylı olarak bir başlık halinde değerlendirilmiştir. Zira iş dünyasının ihtiyaçlarının belirlenmesi ve çokuluslu şirketlerin gerçek manada multikültürel bir yapılanmaya kavuşabilmesi adına gelen uluslararası öğrencilerle ortak çalışmaların yapılabilmesi için zemin oluşturulma sürecinin analizi yapılmaktadır.

Çalıştay sonuç raporu, sekiz paralel oturumda yer alan katılımcıların görüşlerinin derlenmesi ile ortaya çıkarılmıştır. Toplamda 60 yükseköğretim kurumundan 80 temsilci ve 8 kamu kurumundan 19 temsilcinin yer aldığı etkinlikte konuyla alakalarına göre kamu kurumu temsilcileri oturumlarda yerlerini almışlardır. Ayrıca özelde konaklama ve ulaşım oturumu ile idari süreçler oturumunda görüşülen konularla alakalı olarak yerel yönetim temsilcileri de katılımcı olarak oturumlarda yer almışlardır.

Her oturum için konuyla doğrudan bağlantılı çalışmalarda bulunan ve moderasyonla görevli EEİK üyesi üniversitelerden temsilciler yer almıştır. Ayrıca katılımcıların oturumlara kendi seçtikleri oturum başlıklarına dikkat edilerek yerleştirilmesine dikkat edilmiştir. Moderatörler tarafından hazırlanan ön değerlendirme dökümanların, katılımcıların konunun dışına çıkmaması ve doğrudan çözüme yönelik analizlerini sunabilmesi amacıyla başlangıçta dağıtımı yapılmıştır.

Bu çalışmada uluslararası öğrenci trendlerinin hangi yöne doğru geliştiği ülkesel ve bölgesel bazda değerlendirilmiştir. Yükselen öğrenci sayısından kayda değer oranda pay alan ülkelerin sistemlerinin örneklem olarak kabul edilerek derinlemesine incelenmesiyle yaklaşımlar somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca talebin yoğun olduğu meslekler belirtilerek uzmanlığın artırılması gerekenlere işaret edilmektedir. Etkileşimin diğer tarafından uluslararası öğrencilerin seçim yaparken dikkat ettiği hususlar, saha araştırmalarının yardımıyla belirlenerek çekici faktörlerin artırılması hedeflenmektedir. Ayrıca uluslararası öğrenci hareketliliğinin aktörlere katkıları, bu konuda çalışma yapan tarafların durumu analitik açıdan görebilmeleri ve her zaman motive halde bulunmaları için sistematize edilerek aktarılmaya çalışılmıştır.

Türkiye'nin pozisyonu dünyadaki durum incelenirken kullanılan parametreler ışığında ve önde gelen ülkelerle karşılaştırılmasından hareketle geleceğe dönük hedeflerinin projeksiyonuna yardımcı olması amacıyla ortaya çıkarılmıştır.

Analizler mukabilinde yapılması gerekenler sıralanmış ve çalışmanın paydaşlarının taleplerini dile getirmesiyle ileriye dönük bir yol haritası çıkarılması amaçlanmıştır.

1. TANITIM VE MARKALAŞMA OTURUMU

- Ulusal düzeyde bir eşgüdüm eksikliği bulunmaktadır.
- TİKA, Yunus Emre Enstitüsü, EEİK, YÖK, Dışişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı gibi kurumların tanıtım ve markalaşma hususunda bir grup oluşturarak eşgüdüm içerisinde çalışmalarını gerekmektedir.
- Konu ile ilgili ulusal bir tanıtım strateji planı oluşturulmalıdır.
- Hedef ülkeler belirlenmeli; buna göre o ülkelerin ihtiyaçları mukabilinde tanıtım faaliyetlerine yoğunlaşılmalıdır.
- Eğitim müşavirliklerinin görev tanımının yenilenmesi ve genişletilmesi; yönlendirilmesi kısmının da ilgili ülkedeki konsolosluklar tarafından yapılması gerekmektedir. Bu amaçla DEİK / Eğitim Ekonomisi İş Konseyi koordinasyonunda T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Müşavirleri toplantısı öngörülmektedir.
- Tanıtımı ulusal çapta yürütebilmek için yönetimde özerk, finansmanı devlet tarafından karşılanan bir ajansın kurulması gereklidir. Ayrıca bu ajansın sivil toplum kuruluşları ve özel sektör ile sıkı bağlar kurması önem taşımaktadır. Ayrıca öğrencinin sadece prosedürel ihtiyaçları ve eğitim rehberliği görevinin yanında sosyal ve kültürel bağlamda yönlendirilmesi de ajansın görevleri arasında yer almalıdır.

2. ÖĞRETİM ÜYESİ HAREKETLİLİĞİ OTURUMU

- Eğitim hayatı sonrasında öğrencilerin “uygulama eksikliği” kaynaklı yeniden öğrenme süreci yaşadıklarını belirtilip, eğitim sisteminin iş hayatına hazırlık aşamasında yetersiz kaldığı ve dolayısıyla, revize edilerek sanayi ile entegrasyonunun sağlanmasının öğretim üyesi hareketliliği açısından da fayda sağlayacaktır.
- T.C. Maliye Bakanlığı kaynaklı öğretim üyelerine yönelik ortaya çıkan sorunların (ödenek sıkıntısı, değişim programlarında kaynak ve süre sorunları, yabancı uyruklu öğretim üyesi kontenjanı sorunu) ivedilikle çözülmesi gerekmektedir.
- Kaynak yaratılması hususunda TÜBİTAK sosyal bilimlere olan desteğini artırmalıdır.
- İdari görevlere getirilecek uluslararası öğretim üyelerinin geçici ve sözleşmeli olması, performansı yükseltip verimin daha üst seviyeye ulaşmasına fayda sağlayacaktır.
- Mevzuatta düzenleme yapılarak, uluslararası dergilerde üniversitelerin ilan vererek uluslararası akademik çevrelere ulaşması mümkün hale getirilmelidir.
- Mevlana ve Farabi programlarının daha aktif hale gelmesi için çalışmalar yapılmalıdır.
- TÜBİTAK'ın “tersine beyin göçü” programı daha fazla teşvik edilmelidir.

- KPDS v.b. sınavların öğretim üyelerinin yabancı dil seviyelerini belirlemeleri bakımından yetersizliği görülmektedir. Bu sınavların çalışma kriteri temel alınarak tekrar düzenlenmesi gerekmektedir.
- Yurtdışından öğretim üyesi davetinin bütün süreçleri ile iyileştirilmesi gerekmektedir.
- Üniversitelerde uluslararası ilişkiler ofislerinin idari ve mali açıdan güçlendirilmesi gerekmektedir.
- Devlet bursuyla yurt dışına gönderilen öğrencilerin dönüşlerinde vakıf üniversitelerinde de çalışabilmesi mümkün hale getirilmelidir.

3. KONAKLAMA VE ULAŞIM OTURUMU

- Kredi yurtlar kurumunun kontrolünde 340.000 yatak bulunmasına karşın halihazırdaki ihtiyacı zor karşılandığı mevcut durumun yeterli yatak sayısına ulaşıp uluslararası öğrencilere de ek kontenjan sağlanabilmesi adına PPP modeline geçirilerek yeniden düzenlenmesine.
- Ayrıca ülkemize öğrenim amacıyla gelen uluslararası öğrenciler için, T.C. Kredi ve Yurtlar Kurumu'ndan ek kontenjan (her şehir için ayrıca) talep edilmesi gerekmektedir.
- Aile yanında konaklama imkanlarının üniversite – devlet ve yerel yönetimler üçgeninde koordine edilmesi gerekmektedir.
- EEİK web sitesinin ulaşım ve konaklama başlığı altında, uluslararası öğrencilerin Türkiye'ye geliş, Türkiye'de konaklama seçenekleri, şehir içi ve şehirler arası ulaşımına dair detaylı bilgilere dair bölümü ivedilikle hizmete girmelidir.
- Uluslararası öğrencilerin, Türkiye'de yerleşik olmadıkları, Türk kültürü, gelenekleri ve yaşam koşullarını bilmedikleri ve alışkın olmadıkları için, bunların konaklayacağı yurtların mutlaka farklı standartlara sahip olması gerekmektedir.
- Havalimanlarında öğrenci bilgilendirme ve ağırlama standlarının kurulması gerekmektedir.

4. FİNANSMAN OTURUMU

- Uluslararası öğrencilere burs imkanlarının artırılması için kamu kurumları, iş dünyası, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşlarının birlikte çalışma gerekmektedir.
- Kamu bütçesinden finanse edilen bursların 20 yıllık varlığına karşın daha rasyonel bir zemine oturtulması gerekmektedir. T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı tarafından verilen bursların sayıca artırılması genel talebin artmasına da fayda sağlayacaktır.

- Burslarda çeşitlilik önem arz etmektedir. Coğrafi lokasyondaki iş dünyasıyla iletişime geçilerek burs imkanları artırılıp söz konusu bölgenin tanıtımı yapılabilecektir.
- Tanıtım faaliyetlerinin yoğunlaştırılabilmesi için devlet teşviklerinin artırılması önem arz etmektedir. (Ekonomi Bakanlığı, TÜBİTAK, Kültür Bakanlığı.)
- Sunulan hizmetlerin akademik, idari olarak çeşitlendirilmesi önem taşımaktadır. Ek olarak fiyatlandırmada çeşitlilik yaratılması da tercih özgürlüğünü getirecek ve talebi artıracaktır.

5. İDARİ SÜREÇLER OTURUMU SONUÇ RAPORU

- Öğretim üyesi vizeleri ile ilgili mütakabiliyet hususunun yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Ayrıca vize prosedürlerinin yalınlaştırılıp tek merkezden yönetimi, sistemin hızlanmasını mümkün kılacaktır.
- Turist vizesi ile gelen uluslararası öğrencilerin okullara kayıt yaptırabilmesi, turizm alanında dünyada 7. sırada olan Türkiye'nin büyük oranda avantaj sağlamasını neden olacaktır. T.C. Dışişleri Bakanlığı tarafından öğrencinin kendi ülkesine dönmeden turist vizesinin öğrenci vizesine çevrilme imkânının verilmesi gerekmektedir.
- Uluslararası öğrenciler ikamet tezkeresi alsalar bile aileleri alamayarak 6 aylık turist vizesiyle kalabilmektedirler. Hızlıca bu sorunun çözümü için adım atılması gerekmektedir.
- Yabancı uyruklu öğretim görevlilerinin her yıl YÖK'ten iznini yenilemesi yerine 2 yılda bir bu sürecin işletilmesi iş yükünün azalmasına yol açacaktır.
- Prosedürlerin kolaylaştırılması ve kanunun önemini anlatan bilgilendirme yazısının dışişleri bakanlığı aracılığıyla tüm büyükelçiliklere ve konsolosluklara gönderilmesi gerekmektedir.
- Uluslararası öğrencilerin yarı zamanlı çalışmalarına izin verilmesi gerekmektedir. Ayrıca mezuniyet sonrası oturma ve çalışma izni esaslarının da kolaylaştırılması ve bir standarda bağlanması çekiciliği artıracaktır.
- Oturma izni müracaatlarının ilk defa dahi olsa sadece il değil ilçe emniyet müdürlüklerinden de yapılabilmesi gerekmektedir.
- Lisans düzeyinde uluslararası öğrencilerin 2. Dönem başında (Bahar Dönemi) da kayıtlarının yapılabilmesi çok önemlidir.

6. DENKLİK OTURUMU

- Denklik mevzuatının belirlenmesinde muhatap ülke kurumlarıyla ortak çalışma yapmak gerekmektedir. AB dışı ülkelerde prosedürlerindeki farklılık dolayısıyla dış temsilciliklerin bu konuda inisiyatif alması önem arz etmektedir.

- YÖS sınavı kaldırıldığı için üniversitelerin belirli bir standart oluşturmadan uluslararası öğrencileri denemeye tabi tuttukları belirtilmekte ve bu sebeple doğru denemenin ortaya çıkartılabilmesi için ortak bir mekanizma geliştirilerek nihai olarak yerleştirme hakkının üniversitelerde kalması sağlanmalıdır.
- Türkiye üniversitelerinin uluslararası öğrenciler için yaptığı tanıtımlar eylül ayında başlamaktadır. Bu süreden sonra Türkiye'ye geliş için gerekli prosedürlerin yerine getirilmesi amacıyla yeterli süre kalmamaktadır. Sürecin hızlandırılması için çalışma yapılmalıdır.
- Türkiye ve yurtdışı lise denkliklerinde kalifiye uzman yetersizliğinin giderilmesi gerekmektedir. Zira bu durum sürecin yavaşlamasına yol açmaktadır.
- Denklik mevzuatı İl Milli Eğitim Müdürlükleri'nden yurt dışındaki eğitim atışeliklerine yönlendirilmesi veya görev paylaşımı yapılması sistemin hızlandırılmasına katkı sağlayacaktır.
- YÖK'ün online denklik sistemi geliştirilmelidir.
- Bağımsız ulusal akreditasyon ajansı kurularak uluslararası anlamda tanınırlığının artırılması için çalışmalar yapılması gerekmektedir.

7. KÜLTÜREL VE SOSYAL ENTEGRASYON OTURUMU

- Sorunların tespiti olmaksızın doğru modeller ortaya koymak çok mümkün değildir. Bu sebeple üniversiteler/yerel yönetimler/ STK'lar ortak bir çalışma ile "Uluslararası Öğrenci Sorunları ve Akademik-İdari Entegrasyonu" konulu anket-rapor çalışması yapılması öngörülmektedir.
- Her üniversitede uluslararası öğrencilerden sorumlu bir birimin kurulması (Devlet Üniversitelerde Uluslararası Ofis Daire Başkanlığı seviyesinde) ve yabancı dil bilen uzman kadrolarla donatılması, bu şekilde uluslararası öğrencilere idari konular başta olmak üzere danışmanlık verilmesi gerekmektedir.
- Yabancı öğrencilere Türkçe dil eğitiminin verilebilmesi için üniversitelerde "Türkçe Dil Eğitim" merkezleri kurulabilmesi, Türkçe yeterlilik sertifikalarının çeşitli kanallardan verilebilmesi önerilmektedir.
- Aktif bir kampus yaşamının kurulabilmesi için öğrenci kulüpleri, mentor öğrenciler ve dost (ev sahibi) aileler ile etkileşim artırılmalıdır. Dost aile seçimi yapılırken yerel yönetimlerden destek alınması fayda sağlayacaktır. Üniversiteler(Vakıf,Devlet)/ Yerel Yönetimler/ STK'lar arası işbirlikleri artırılmalıdır. Şehir genelinde gerçekleştirilebilecek uluslararası öğrenci festivalleri teşkil edilebilir.

8. İŞ DÜNYASI İLE İŞBİRLİĞİ OTURUMU

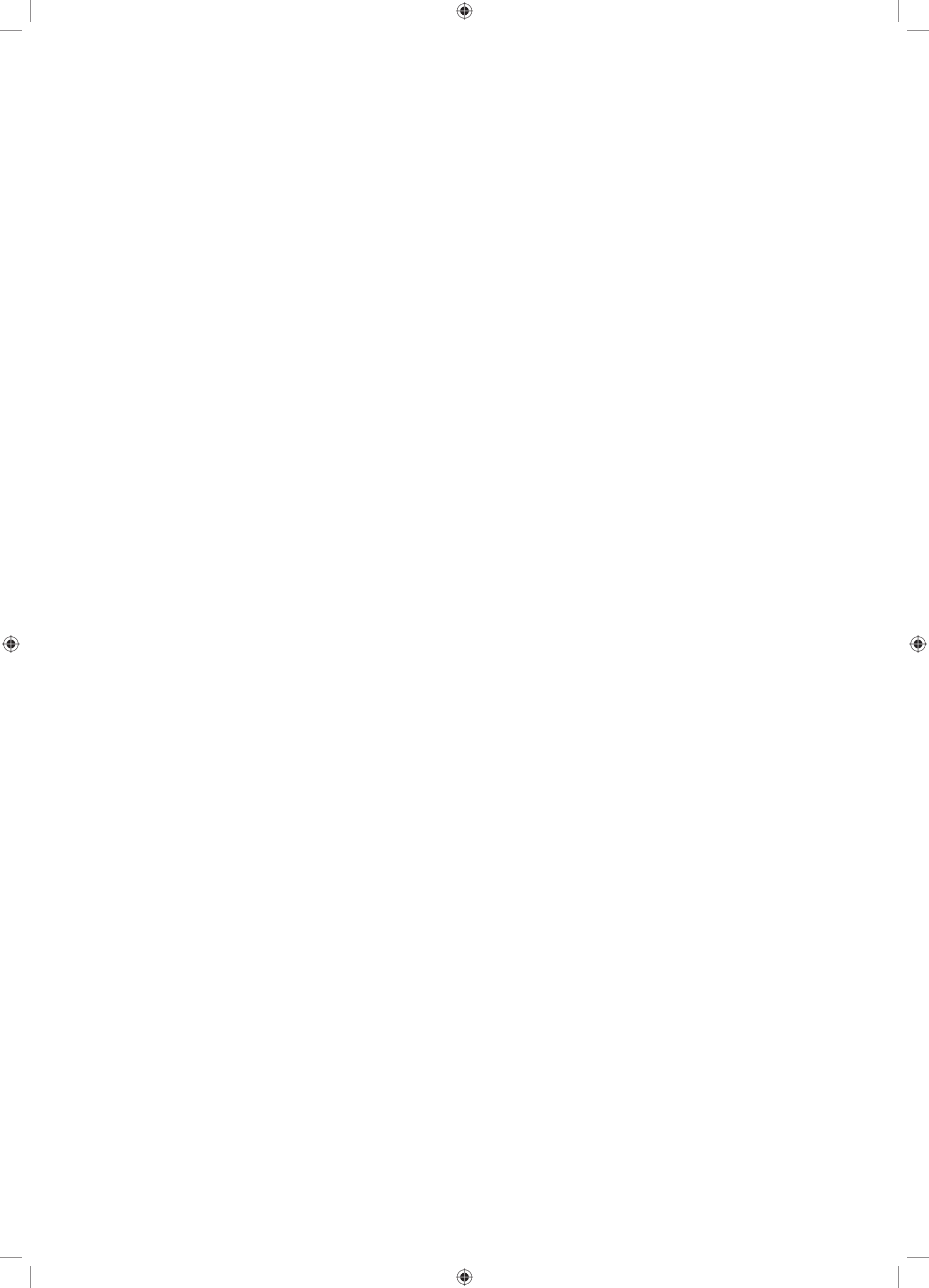
- T.C. İçişleri ve T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlıkları ile birlikte çalışılarak özellikle çalışma ve vize rejimleri ile ilgili kolaylaştırmaya gidilip, gerekli yönetmelik ve genelgeler çıkartılmalıdır.
- Uluslararası öğrencilerin mezuniyet sonrası ülkede kalabilme kriterleri belirlenmelidir.
- Yasal mevzuatlar AB normlarına uygun hale getirilmelidir.
- Çalıştayın sonuçları iş dünyası ile paylaşılarak ortaklıkların kurulması aşamasına geçilmesi gerekmektedir.
- Uluslararası öğrencilerin batı bölgelerinde birkaç şehirde yoğunlaşmasını engellemek için mezuniyet sonrası başka bir şehirde çalışma izni verilmesi önerilmektedir.
- Öğrencilerin Türkçe öğrenerek uyum süreçlerini hızla atlatabilmeleri adına iş dünyası tarafından Türkçe öğrenme bursları verilerek istihdama geçişleri kolaylaştırılabilecektir.
- T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın bünyesinde yer alan 3 destek programına (ar-ge merkezi desteği, sanayi tezleri, teknobilişim sermaye desteği programı), gerekli düzenlemelerin yapılmasının ardından uluslararası öğrencilerin de dahil olabilmesinin önü açılacaktır.
- Üniversitelerin altyapıları öğrenci teminine yönelik uygun hale getirilmeli, bu noktada iş dünyasından destek alınmalıdır.
- İş dünyasının istihdama yönelik ihtiyaçları üniversiteler tarafından bilinmelidir. Bu amaçla ortak bir konsey oluşturulması fayda sağlayacaktır.
- Pilot bölgeler belirlenerek üniversite ve iş dünyasının,istihdama yönelik ortak projeler oluşturması sağlanmalıdır.
- İş dünyasının yanı sıra yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliğine gidilmelidir.

SONUÇ

Bölgesel ve tarihsel bazda Güneydoğu Avrupa, Ortadoğu, Afrika, Transkafkasya ve Orta Asya ile yakın bağları bulunan Türkiye'nin aynı minvalde basit bir analizle söz konusu bölgelerin keşişiminde bulunması ve sosyo-ekonomik bağlamda görece bölge ülkelerine göre daha iyi durumda olması eğitim ihracı için avantajlı bir konumun oluşmasına sebebiyet vermektedir. Ayrıca uluslararası yükseköğretim hareketliliği hacminin %70'e yakını bu bölgeden gerçekleşmektedir. Bu bahisten hareketle uluslararası öğrenciler ve öğretim üyelerinin ülkemize rahatlıkla gelebilmesi ve bu avantajlardan yararlanması gerekmektedir.

Ülke ekonomisinin gelişebilmesinde mal ve teknoloji üretiminin tuttuğu yer yadsınamaz düzeydedir fakat Türkiye'nin rakibi seviyesindeki ülkelere bakılacak olursa rekabette avantaj sağlayabilmek için farklılık yaratmak dikkatleri çekmenin önemli köşe taşlarından biri sayılabilmektedir. Bu amaçla Türkiye'nin de 2023 hedefleri doğrultusunda uluslararası öğrencilerin getireceği kültürel çeşitliliğe, ekonomik katkıya ve uzun dönemli bakıldığında diplomatik faydaya ihtiyacı olduğu katıyetle kabul edilmesi gereken gerçeklerdendir. Gelişmiş ülkelerin mal üretimi bazında, fayda maliyet grafiklerinin gösterdiği üzere, işgücünü hizmet sektörüne kaydırarak mal üretimini, nazaran ucuz olması dolayısıyla dış ülkelerde yapıyor olması Türkiye açısından örnek alınabilecek davranışlardan biri olmalıdır. Bu sebeple Türkiye'nin turizm gibi önemli bir hizmet sektöründeki başarısının eğitim için de bir seferberlik uygulanayarak hayata geçirilmesi önem taşımaktadır.

Bu konular etrafında şekillenen uluslararası yükseköğretim hareketliliğinden yararlanabilme ihtiyacı için belirlenen 8 oturum başlığında sunulan önerilerin konuyla alakalı tüm kurum ve kuruluşlara iletilmesi, Türkiye yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşması için önemli adımların belirtilmiş olması dolayısıyla büyük öneme haizdir. Tüm paydaşların bu konuda ivedilikle süreci başlatması, proaktif gelişme kaydeden sektörü Türkiye adına, yükseköğretim kurumlarının da anlık takip etmesi mümkün olacaktır.

EĞİTİM EKONOMİSİ İŞ KONSEYİ

Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu | Foreign Economic Relations Board of Turkey
TOBB Plaza Harman Sokak No: 10 34394 Esentepe - Şişli / İSTANBUL

Office: +90 (212) 339 50 00 | **Direct:** +90 (212) 339 50 22 **e-mail:** ndundar@deik.org.tr

Website: www.deik.org.tr | www.studyinturkey.org.tr | DEİK Twitter